

Kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja EB-tutkinnon järjestäminen Suomessa

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:16

Kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja EB-tutkinnon järjestäminen Suomessa

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:16

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet

Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto / Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.html>

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet, 2006

ISBN 952-485-168-7 (nid./htf)

ISBN 952-485-169-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä/

Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:16

Kuvailulehti

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
8.6.2006

Tekijät Kansainvälisiä koulutustarpeita käsittelevä työryhmä		Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä	
Puheenjohtaja: Eeva-Riitta Pirhonen Sihteerit: Satu Heikkinen ja Teijo Koljonen		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 21.12.2005	Dnro 77/040/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja EB-tutkinnon järjestäminen Suomessa (Utbildningsbehoven hos barn till internationell personal och ordnande av EB-examen i Finland)			
Julkaisun osat Muistio			
Tiivistelmä Euroopan kemikaalivirasto aloittaa toimintansa Helsingissä vuonna 2007. Lisäksi monet kansainväliset hankkeet tieteen, koulutuksen ja elinkeinoelämän puolella tuovat maahan asiantuntijoita, joilla on kouluikäisiä lapsia. Selvittääkseen kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja -mahdollisuudet pääkaupunkiseudulla sekä mahdollisen European Baccalaureate (EB)-tutkinnon järjestämisen tarpeen opetusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli lisäksi selvittää mihin kieliin mahdollista opetusta kohdennettaisiin. Työryhmän työ jatkuu 30.11.2006 saakka, johon mennessä se selvittää myös muut kansainväliset opetustarpeet koskien ennen kaikkea International Baccalaureate (IB)-tutkinnon järjestämistä Suomessa. Työryhmä selvitti, että kemikaaliviraston henkilöstön lasten määrä lisääntyy muutaman vuoden kuluttua viraston käynnistämisestä arviolta kolmeensataan lapseen. Työryhmä arvioi myös muun kansainvälisen henkilökunnan ja niin kutsuttujen paluumuuttajien määrän kasvavan lähivuosina ja tuovan koulutuksen kehittämiseen pääkaupunkiseudulla paitsi määrällisiä myös laadullisia paineita. Kansainvälisen koulutuksen tarjonnan monipuolisuus erityisesti eri opetussuunnitelma-, ja tutkintovaihtoehtojen sekä kielivalikoiman osalta vaatii kehittämistä. Eurooppalaisen määräaikaisen henkilökunnan perheiden tarpeisiin hyvin sopiva European Schooling -tyyppinen koulutus puuttuu Suomesta toistaiseksi. EB-tutkinnon suoritusmahdollisuutta muussa kuin Eurooppa-koulussa ei ole avattu. Eurooppa-koulujärjestelmää ollaan kuitenkin kehittämässä. EB-opetusta voidaan antaa myös nk. kumppanuuskoulussa. Koska Eurooppa-koulu vastaisi osaltaan esille nousseisiin kehittämistarpeisiin, työryhmä esittää, että Helsinkiin perustetaan Eurooppa-koulu tai kumppanuuskoulu. Kemikaaliviraston käynnistysvaiheessa kouluun ei kuitenkaan ole vielä riittävää oppilasmäärää. Työryhmän esityksen mukaan koulun perustamisessa edetään vaiheittain. Työryhmä selvitti, että pääkaupunkiseutu pystyy muutamana seuraavana vuonna tarjoamaan määrällisesti riittävästi koulutusta paikkoja kansainvälisen henkilöstön lapsille. Ensi vaiheessa oppilaille tarjotaankin yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa sijoittumista olemassa oleviin kouluihin ja esiopetukseen. Pääkaupunkiseudun kunnat varautuvat mahdolliseen oppilasmäärän lisääkseen. Opetusministeriö, Opetushallitus ja pääkaupunkiseudun kunnat tiedottavat yhdessä koulutustarjonnasta ja eri vaihtoehtoista. Työryhmä ehdottaa, että koulutuksen toimivuuden ja vetovoimaisuuden kannalta eri kielillä annettavaa opetusta tulee jatkossa – nykyisen tarjonnan ohella – keskittää samaan koulutusyksikköön. Ehdotuksen mukaan opetusministeriö tekee tarvittavat valmistelut ja hoitaa tila- ja muut opetusjärjestelyt yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa. Työryhmä esittää Eurooppa-koulun tai -kumppanuuskoulun kumppanuuskoulun toiminnan aloittamisajankohdaksi syyskuu 2008. Täysimittaisena koulu alkaisi toimia, kun oppilasmäärä kolmella eri kieliosastolla (englanti, ranska, saksa) on riittävä.			
Avainsanat kansainvälinen ylioppilastutkinto, kansainvälistyminen, pääkaupunkiseutu, Euroopan kemikaalivirasto, Eurooppa-koulut, perusopetus, lukio-opetus, esiopetus, ylioppilastutkinto			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:16		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-168-7 (nid.) 952-485-169-5 (PDF)
Kokonaissivumäärä 30	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Presentationsblad

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
8.6.2006

Författare (uppgifter om organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publication Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
Arbetsgrupp för behandling av internationella utbildningsbehov		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
Ordförande: Eeva-Riitta Pirhonen		Datum för tillsättande av 21.12.2005	Dnro 77/040/2005
Sekreterare: Satu Heikkinen och Teijo Koljonen			
Publikation (även den finska titeln) Utbildningsbehoven hos barn till internationell personal och ordnande av EB-examen i Finland (Kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja EB-tutkinnon järjestäminen Suomessa)			
Publikationens delar Promemoria			
Sammandrag <p>Europeiska kemikalieverket inleder verksamheten i Helsingfors 2007. Också via många internationella projekt inom vetenskap, utbildning och näringsliv får landet ta emot sakkunniga som har barn i skolåldern. I syfte att utreda utbildningsbehoven och -möjligheterna i fråga om barn till internationell personal samt behovet av att ordna European Baccalaureate (EB)-examen tillsatte undervisningsministeriet en arbetsgrupp som också hade till uppgift att utreda vilka språk en eventuell undervisning skall inriktas på.</p> <p>Arbetsgruppens arbete fortsätter fram till 30.11.2006. Före det skall den också utreda andra internationella utbildningsbehov, framför allt möjligheterna att ordna International Baccalaureate (IB)-examen i Finland.</p> <p>Arbetsgruppen kom fram till att barnen till kemikalieverkets anställda kommer att uppgå till uppskattningsvis trehundra barn inom några år efter det att verket inlett sin verksamhet. Arbetsgruppens bedömning var också att antalet övriga internationellt anställda och s.k. återflyttare kommer att växa under de närmaste åren, vilket ställer både kvantitativa och kvalitativa krav på utvecklingen av utbildningen i huvudstadsregionen. Mångsidigheten i utbudet på internationell utbildning i synnerhet i fråga om olika läroplans- och examensalternativ samt språkurvalet måste utvecklas.</p> <p>I Finland saknas tills vidare utbildning av typen European Schooling, som väl passar familjer med visstidsanställningar runt om i Europa. Det finns inte möjlighet att avlägga EB-examen i andra skolor än existerande Europaskolorna. EB-undervisning kan ges också i skolor som anslutits till systemet.</p> <p>Eftersom en skola för sin del skulle motsvara de aktuella utvecklingsbehoven, föreslår arbetsgruppen att det i Helsingfors inrättas en Europaskola eller en ansluten skola. I det skede då kemikalieverket startar kommer skolan dock inte ännu att ha tillräckligt med elever. Enligt arbetsgruppens förslag skall inrättandet av skolan ske etappvis.</p> <p>Arbetsgruppens utredning visade att huvudstadsregionen under några av de följande åren kan erbjuda ett tillräckligt antal utbildningsplatser för barn till internationell personal. Genom samarbete med kommunerna i huvudstadsregionen erbjuds eleverna till en början plats i existerande skolor och förskoleundervisning. Kommunerna i huvudstadsregionen förbereder sig på en eventuell ökning i relevantatlet. Undervisningsministeriet, Utbildningsstyrelsen och kommunerna i huvudstadsregionen informerar gemensamt om utbildningsutbudet och olika alternativ.</p> <p>För att utbildningen skall fungera väl och vara attraktiv föreslår arbetsgruppen att undervisning på olika språk i fortsättningen – vid sidan av det nuvarande utbudet – skall koncentreras till samma utbildningsenhet. Enligt förslaget gör undervisningsministeriet behövliga förberedelser och sköter rums- och andra undervisningsarrangemang i samarbete med Helsingfors stad.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att verksamheten i den Europaskolan eller i den anslutna skolan inleds hösten 2008. Verksamheten kan ske i full skala när relevantatlet på tre olika språkavdelningar (engelska, franska, tyska) är tillräckligt.</p>			
Nyckelord internationell studentexamen, internationalisering, huvudstadsregion, Europeiska kemikalverket, Europaskolor, grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, förskoleundervisning, studentexamen			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2006:16		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-168-7 (htf.) 952-485-169-5 (PDF)
Sidoantal 30	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 8.6.2006	
Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Eeva-Riitta Pirhonen Secretaries: Satu Heikkinen, Teijo Koljonen		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 21.12.2005	Dnro 77/040/2005
Name of publication Interim report of the Committee on international educational needs in the Helsinki area			
Parts Memorandum			
Abstract The opening of the European Chemicals Agency in Helsinki in 2007, together with other international projects relating to science, education and business, brings a number of experts with school-aged children to Finland. The Ministry of Education established a committee to evaluate the educational needs of these children and the capacity to respond to these needs in the Helsinki Metropolitan Area. The group was also to examine the need to provide education for the European Baccalaureate (EB) in Finland and determine the languages needed in the teaching of the international pupils. The work will continue until November 30, 2006. By this time, the Committee will assess other international educational needs, particularly those relating to the organisation of the International Baccalaureate (IB). The Committee estimates that, in a few years' time from the launch of the Chemicals Agency, the number of the personnel's children will increase to three hundred. The Committee also estimates that the number of other international staff and return migrants will increase in the coming years. This means that in the Helsinki Metropolitan Area, the emphasis is not only on the quantitative aspects but also on the qualitative aspects of education development; The variety of curricula and qualifications and the selection of languages on offer in international education will have to be enhanced. At present, the type of education provided by the European Schools is not available in Finland. This kind of schooling would suit well the needs of the family members of temporary personnel. So far, the European Baccalaureate is only awarded by European Schools. The system of European Schools is, however, being developed further. Teaching which follows the EB syllabi can also be provided in so-called Associated Schools. Since the development needs would be met in part by European schooling, the Committee proposes that a European School or an Associated School be established in Helsinki. At the time of the Chemicals Agency launch, there will not be enough students for a School. Thus, the Committee proposes that the establishment of the school proceed in stages. According to the Committee, there are enough places in the Helsinki Metropolitan Area schools for the international personnel's children for the next few years. Thus, at the first stage, the municipalities of the Helsinki region will offer the pupils a place in initially existing schools and pre-compulsory education, and the municipalities will prepare for a possible increase in the number of pupils. The Ministry of Education, the National Board of Education and the Helsinki Metropolitan Area municipalities will jointly distribute information on the educational alternatives available. The Committee suggests that, apart from the present educational provision, the education to be provided in different languages be concentrated into one educational unit for it to be well-functioning and appealing. The Ministry of Education will make the necessary preparations and organise the facilities and the teaching in co-operation with the City of Helsinki. The Committee proposes that the operations of the European School or the Associated School start in the autumn of 2008. Full operations will begin when there are a sufficient number of students in three of the projected language sections (English, French, German).			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2006:16		ISSN 1458-8102	ISBN 952-485-168-7 (pbk.) 952-485-169-5 (PDF)
Number of pages 30	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 21.12.2005 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin

- 1 selvittää Helsinkiin tulevan Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön ja muun kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja -mahdollisuudet pääkaupunkiseudulla ja tehdä tarvittavat toimenpide-ehdotukset sekä selvittää mahdollisen EB-tutkinnon järjestämisen tarve ja sen toteutus jonkin jo toimivan oppilaitoksen yhteydessä. Lisäksi tulee selvittää, mihin kieliin mahdollista opetusta kohdennettaisiin.
- 2 selvittää muut kansainväliset opetustarpeet, koskien ennen kaikkea International Baccalaureate -tutkinnon järjestämistä Suomessa.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin johtaja Eeva-Riitta Pirhonen ja jäseniksi opetusneuvos Heikki Blom ja opetusneuvos Ritva-Sini Merilampi opetusministeriöstä sekä ylijohtaja Irmeli Halinen Opetushallituksesta ja ylitarkastaja Najat Ouakrim-Soivio Opetushallituksesta (9.1. lähtien kehittämispäällikkönä opetusministeriössä). Sihteereiksi opetusministeriö määräsi erityisneuvonantaja Satu Heikkisen opetusministeriöstä ja erityisasiantuntija Teijo Koljosen Opetushallituksesta.

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi tehtävän 1 osalta 30.4.2006 mennessä. Työryhmä jatkaa työtään 30.11.2006 asti, johon mennessä työ tehtävän 2 osalta valmistuu.

Työryhmä on kokoontunut kaikkiaan 9 kertaa. Työryhmä on kuullut kansainvälisten asioiden päällikkö Eeva Penttilää Helsingin kaupungin opetusvirastosta, va. peruskoulutoimen johtaja Tiina Hirvosta Vantaan kaupungin sivistysvirastosta, opetustoimenjohtaja Kaisu Toivosta ja opetuspäällikkö Ilpo Salosta Espoon kaupungin opetusosastolta, rehtori Johannes Binderiä ja vararehtori Tarja Aurellia Helsingin Saksalaisesta koulusta, rehtori Riitta Liimataista Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta, rehtori Bob Woodsia, vararehtori Taina Wilsonia ja vararehtori Deborah Brookia Helsingin kansainvälisestä koulusta sekä kulttuuri- ja tiedeneuvos Pascal Hansea Ranskan suurlähetystön kulttuuri- ja tiedeosastolta.

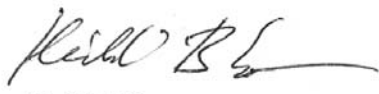
Työryhmä kiittää kaikkia kokouksissa kuultuja sekä muulla tavoin taustatietoa antaneita henkilöitä.

Saatuaan työnsä ensimmäisen osan muistion valmiiksi työryhmä jättää sen kunnioittavasti opetusministeriölle.

Helsingissä 19. toukokuuta 2006

Eeva-Riitta Pirhonen

Heikki Blom

Irmeli Halinen

Ritva-Sini Merilampi

Najat Ouakrim-Soivio

Satu Heikkinen

Teijo Koljonen

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Työryhmän asettamisen taustaa	9
1.2	Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten koulutustarpeet	9
2	Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	11
3	Kansainväliset koulutusmahdollisuudet pääkaupunkiseudulla	14
3.1	Kansainvälisen koulutuksen järjestäminen	14
3.2	Englanninkielinen opetus	15
3.3	Ranskankielinen opetus	19
3.4	Saksankielinen opetus	20
3.5	Muu vieraskielinen opetus	21
4	Kansainväliset opetussuunnitelmat	23
4.1	International Baccalaureate (IB) -opetus	23
4.2	Eurooppa-koulut ja EB -tutkinto	25

1 Johdanto

1.1 Työryhmän asettamisen taustaa

Euroopan kemikaaliviraston on tarkoitus aloittaa toimintansa Helsingissä vuonna 2007. Kemikaaliviraston henkilöstön määrän arvioidaan olevan noin 500 työntekijää 2–3 vuoden kuluessa toiminnan käynnistymisestä. Jäsenmaat ovat viraston hankkimisen yhteydessä usein käytännössä järjestäneet virastojen työntekijöiden lapsille sopivan koulumuodon.

Euroopan kemikaaliviraston lisäksi monet kansainväliset hankkeet tieteen, koulutuksen ja elinkeinoelämän puolella tuovat maahan asiantuntijoita, joilla on kouluikäisiä lapsia. Esimerkiksi molekyyli lääketieteen tutkimuskeskuksen perustaminen Helsinkiin tuo noin 200 kansainvälistä työntekijää arviolta vuonna 2007. Lisäksi ulkomailta Suomeen palaa perheitä, joiden lapset ja nuoret myös käyttävät kansainvälisiä koulutuspalveluja. Viime vuosina tulomuutto ulkomailta ja sen myötä muuttovoitto onkin Helsingin seudulla lisääntynyt (Tilastokeskus).

Valtioneuvoston kanslian perustamien kahden työryhmän avulla koordinoidaan niitä toimia, joihin eri vastuutahot ovat ryhtyneet osana kemikaaliviraston Suomeen asettautumisen valmisteluja. Erityistä huomiota on kiinnitetty asumiseen, koulutukseen sekä viraston ja sen henkilökunnan juridiseen asemaan liittyvien kysymysten valmisteluun. Koulutustarjontaa selvittää pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman hanke Kansainvälisten perheiden perusasteen koulutus pääkaupunkiseudulla. Hanke laajennee vielä vuoden 2006 aikana kattamaan myös lukio- ja ammatillisen koulutuksen.

Opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään Helsinkiin tulevan Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön ja muun kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja -mahdollisuudet pääkaupunkiseudulla. Työryhmän tuli tehdä tarvittavat toimenpide-ehdotukset sekä selvittää mahdollisen EB-tutkinnon järjestämistä. Lisäksi tuli selvittää, mihin kieliin mahdollista opetusta kohdennettaisiin. Tähän muistioon työryhmä on myös kartoittanut yhteistyössä kaupunkien kanssa pääkaupunkiseudun koulutustilanteen ja kehittämistarpeen sekä tarkastellut mahdollisia vaihtoehtoja koulutuksen kehittämiseksi.

1.2 Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten koulutustarpeet

Euroopan kemikaaliviraston sijoittamisesta Helsinkiin päätettiin Eurooppa-neuvostossa Brysselissä 13.12.2003.¹ Virasto aloittaa toimintansa arviolta huhtikuussa 2007, EU:n

¹ Eurooppa-neuvoston päätös, EU:n virallinen lehti OJ L 29, 3.2.2004

kemikaaliasetuksen REACH:in tultua voimaan ja Euroopan kemikaaliviraston tultua tämän myötä perustetuksi. Reach-asetuksen käsittely EU:n ministerineuvostossa ja Euroopan parlamentissa jatkuu. Suomen tavoitteena on saada asetuksen käsittely loppuun Suomen EU-puheenjohtajakaudella eli vuoden 2006 loppuun mennessä.

Kemikaaliviraston tehtävänä on antaa teknistä ja tieteellistä tukea Reach-asetuksen toimeenpanossa; tarkistaa teollisuuden tuottamien kemikaalien rekisteröinti-ilmoitukset ja ylläpitää siihen perustuvaa tietojärjestelmää. Lisäksi virasto vastaa terveys- tai ympäristöriskejä aiheuttavien aineiden arvioinnista sekä kemikaalien käytön kieltämiseen ja rajoittamiseen sekä vaarallisten kemikaalien lupamenettelyyn liittyvästä asiantuntijatyöstä. Toimintatilat sijaitsevat Helsingin keskustassa.

Euroopan komissio käynnisti helmikuussa 2006 valmistavan rekrytoinnin kemikaaliviraston tehtäviä varten. Haku päättyi maaliskuussa 2006. Tavoitteena on noin 40 henkilön palkkaaminen komissioon puolen vuoden perehdytysjaksoon, minkä jälkeen valitut henkilöt voisivat siirtyä viraston palvelukseen Helsinkiin kevät-kesän 2007 aikana. Henkilöstöä etsittiin ensivaiheessa Reach-asetuksen toimeenpanoon liittyviin asiantuntijatehtäviin sekä kemikaaliviraston tietojärjestelmien valmistelua varten. Alustavien tietojen mukaan viraston henkilöstön määrä lisääntyy puolivuositain. Arvioitu lopullinen työntekijämäärä on n. 500 vuoteen 2010 mennessä.

Viraston henkilöstö on lähtökohtaisesti temporary agent -vakansseilla toimivia määräaikaisia (5 v) virkamiehiä, joiden vakanssi voi määräajan jälkeen jatkua. Heidän lisäksi virastossa työskentelee lyhyempiaikaisissa tehtävissä Euroopan Unionin komission lähettämiä virkamiehiä sekä kansallisia asiantuntijoita.

Jäsenmaat ovat viraston hankkimisen yhteydessä usein käytännössä järjestäneet virastojen työntekijöiden lapsille sopivan koulumuodon. Työryhmä on arvioinut, että EU:n käyttämän kertoimen (0,6 x työntekijä) mukaan viraston henkilöstön kasvun myötä on puolivuositain vanhempien mukana muuttamassa maahan n. 30 lasta. Määrän arvellaan alkuvaiheessa jäävän kuitenkin pienemmäksi.

2 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Arvioiden mukaan Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten määrä kasvaa viraston perustamisen alun muutamasta kymmenestä seuraavien 2–3 vuoden aikana n. kolmeensataan lapseen. Myös monet kansainväliset hankkeet tieteen, koulutuksen ja elinkeinoelämän puolella tuovat maahan asiantuntijoita, joilla on kouluikäisiä lapsia. Lisäksi ulkomailta Suomeen palaa perheitä, joiden lapset ja nuoret myös käyttävät kansainvälisiä koulutuspalveluja.

Vanhemmat päättävät minkä koulun lapsilleen valitsevat. Pääkaupunkiseudulla on mahdollista saada täysin vieraskielistä opetusta englanniksi, saksaksi ja ranskaksi. Englanninkielistä esi-, perus- ja lukioasteen opetusta tarjotaan useissa kouluissa pääkaupunkiseudun kolmen kaupungin alueella. Helsingissä on mahdollisuus myös täysin saksankieliseen opetukseen esiopetuksesta lukion päättötutkintoon saakka Helsingin Saksalaisessa koulussa. Ranskankielistä esiopetusta järjestetään neljässä päiväkodissa tai koulussa. Ranskalaisen opetussuunnitelman mukaista perusopetusta tarjoaa Ecole Jules Verne. Suomalaista opetussuunnitelmaa noudattavassa Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa suomenkielisen opetuksen määrä lisääntyy perusopetuksen viidennestä vuosiluokasta lähtien. Täysin ranskankielistä lukio-opetusta ei Suomessa toistaiseksi järjestetä. Espanjaksi on mahdollista saada esiopetusta ja Suomalais-venäläinen koulu tarjoaa osittain venäjänkielistä opetusta esiopetuksesta lukioon.

Suomalaisten lasten ja nuorten ikäluokkien pienentyessä myös oppilasmäärät pääkaupunkiseudun kouluissa ovat pääsääntöisesti vähentyneet. Sama suuntaus pätee kansainvälistä koulutusta tarjoaviin kouluihin. Kouluilla on siten jonkin verran kapasiteettia vastata mahdollisesti lisääntyvään oppilasmäärään. Tarjonnan määrässä on kuitenkin kuntien välillä eroja.

Pääkaupunkiseudun lukioden englanninkielisessä opetuksessa on aloituspaikkoja melko niukasti. Helsingin Saksalaisella koululla sen sijaan on hyvät valmiudet täyttää saksankielisen koulutuksen mahdollinen lisääntyvä kysyntä. Oppilasmäärän maltillinen kasvu ei lähivuosina sinänsä ole ongelma ranskankielistäkään opetusta antaville kouluille. Ongelmana on sen sijaan nähtävä kokonaan ranskankielellä toteutettavan lukio-opetuksen puuttuminen.

Todennäköistä onkin, että pääkaupunkiseutu pystyy muutaman seuraavan vuoden ajan tarjoamaan määrällisesti riittävästi koulutuspaikkoja kansainvälisen henkilöstön lapsille.

Kemikaaliviraston henkilöstön lasten määrän lisäys muutaman vuoden kuluttua sekä muun kansainvälisen henkilökunnan ja paluumuuttajien määrän kasvu tuo kuitenkin koulutuksen kehittämiseksi paitsi määrällisiä myös laadullisia paineita. Kansainvälisen koulutuksen tarjonnan monipuolisuus erityisesti eri opetussuunnitelma- ja tutkintovaihtoehtojen sekä kielivalikoiman osalta vaatii kehittämistä.

Eurooppalaisen määräaikaisen henkilökunnan perheiden tarpeisiin hyvin sopiva European Schooling -tyyppinen koulutus puuttuu Suomesta toistaiseksi. Eurooppa-koulujen ylioppilastutkinto (EB) antaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden kaikissa jäsenmaissa. EB-tutkinnon suoritusmahdollisuutta muussa kuin jo olemassa olevissa Eurooppa-koulussa ei ole kuitenkaan avattu.

Ehdotettujen Eurooppa-koulujärjestelmän kehittämislinjausten mukaan uusia Eurooppa-kouluja ei kuitenkaan enää mahdollisesti perusteta Brysselin ja Luxemburgin ulkopuolelle. EB-opetusta voidaan sen sijaan antaa nk. kumppanuuskouluissa, jotka statukseltaan vastaavat Eurooppa-koulua ja tarjoavat European Schooling -tyyppistä opetusta.

Monissa kaupungeissa, joissa sijaitsee jokin EU:n virasto, on joko Eurooppa-koulu tai nk. kumppanuusperiaatteella toimiva koulu. Eurooppa-koulut tunnetaan EU-virkamiesten keskuudessa ja ne mahdollistavat virkamiesten perheiden joustavan siirtymisen Euroopassa niiden paikkakuntien välillä, joissa näitä kouluja on. Se vastaa EU-virkamiesten lasten koulutustarpeisiin ja parantaa virkamiesten viihtymistä.

Eurooppa-koulu tai -kumppanuuskoulu rikastuttaisi Suomen koulutustarjontaa ja vastaisi osaltaan vaatimukseen kehittää eri opetussuunnitelma- ja tutkintovaihtoehtoja. Samalla se lisäisi Suomen vetovoimaisuutta kansainvälisen työvoiman rekrytoitumisessa elinkeinoelämään. Koulu tarjoaisi myös yhden tavan suorittaa ranskankieliset lukiotason opinnot Suomessa sekä mahdollistaisi tulevaisuudessa opetuskielivalikoiman laajentamisen muille kielille. Koulun oppilailla on oikeus saada äidinkielen opetusta, vaikka koulussa ei olisikaan kyseisen kielen kieliosastoa.

Ehdotukset

Suomen koulutustarjonta vaatii tulevana vuosina – perheiden liikkuvuuden entisestään lisääntyessä – aktiivista kehittämistä kohti kansainvälisiä painotuksia. Kemikaaliviraston käynnistysvaiheessa mahdollisuuksia erillisen Eurooppa-koulun perustamiseen ei ole, eikä eurooppalaista kouluopetusta (European Schooling) antavaan Eurooppa-kumppanuuskouluun ole vielä riittävää oppilasmäärää.

Työryhmä ehdottaa seuraavia toimenpiteitä:

- Eurooppa-koulun tai kumppanuuskoulun perustamista kohti edetään vaiheittain. Ensivaiheessa oppilaille tarjotaan yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa sijoittumista olemassa oleviin kouluihin ja esiopetukseen. Saksankieliseltä kielialueelta tulevat oppilaat voivat hyödyntää Helsingin Saksalaista koulua (perusaste ja lukio) ja ranskankieliseltä kielialueelta tulevat Helsingin ranskalais-suomalaista koulua (perusaste) sekä Jules Verne koulua (perusaste). Pohjoismaista tulevat voivat käyttää pääkaupunkiseudun ruotsinkielisiä koulupalveluja (perusaste ja lukio) sekä muilta kielialueilta tulevat puolestaan pääkaupunkiseudun englanninkielistä (IB-)opetustarjontaa (perusaste ja lukio).
- Opetusministeriö, Opetushallitus ja pääkaupunkiseudun kunnat yhdessä huolehtivat tiedotuksesta ja neuvontapalveluista, jotta vanhemmat saavat tarvittavan informaation päättäessään lastensa koulutuksesta.

- Koulutuksen toimivuuden ja vetovoimaisuuden kannalta eri kielillä annettavaa opetusta tulisi jatkossa – nykyisen tarjonnan ohella – keskittää samaan koulutusyksikköön. Siksi käynnistetään välittömästi toimenpiteet Eurooppa-koulun tai kumppanuuskoulun perustamiseksi Helsinkiin.
- Koulun perustaminen etenisi seuraavasti:
 - 1 Opetusministeriö valmistelee koulumallin ja vie ehdotuksen koulun perustamisesta päättävään Eurooppa-koulujen johtokuntaan.
 - 2 Opetusministeriö järjestää koululle tarvittavat tilat hyödyntäen Helsingistä vapautuvia koulutiloja. Tilakysymyksissä ja muissa opetusjärjestelyihin liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä Helsingin kaupungin kanssa.
 - 3 Opetusministeriö esittää koulun toiminnan aloittamisesta koituvat budjettivaikutukset vuoden 2007 budjetti- tai lisäbudjettiesityksiin ja neuvottelee rahoituksesta EU-komission kanssa.
 - 4 Vuoden 2006 aikana opetusministeriö palkkaa koordinaattorin, joka valmistelee kouluhakemuksen Eurooppa-koulun johtokunnalle. Koulun toiminnan käynnistämisen ja hallinnoinnin tukena hyödynnetään Opetushallituksen asiantuntemusta valtion ylläpitämien oppilaitosten ja Eurooppa-koulujen osalta.
 - 5 Vuonna 2007 valitaan koululle rehtori, joka valmistelee koulun avaamista.
 - 6 Syksyn 2008 alusta koulu aloittaa toimintansa. Opetusta tarjotaan aluksi esikoulussa, alakoulussa ja Eurooppa-koulujärjestelmän yläkoulun luokilla 1–5 (oppilaat 4–15-vuotiaita). Koulu on valtion ylläpitämä koulu. Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmia noudatetaan soveltuvin osin ja kieliosastoissa opetus voidaan tarvittaessa järjestää yhdysluokkina. Oman äidinkielen opetusta järjestetään yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa.
 - 7 Koulu alkaa toimia täysimittaisena (esikoulu, alakoulu, yläkoulu ja lukio) kun oppilasmäärä eri kieliosastojen osalta on riittävä. Tämän arvioidaan toteutuvan vuoteen 2010 mennessä. Koulun oppilasmäärä asettunee n. 300 oppilaaseen. EB-tutkinnon suorittaminen olisi mahdollista. Kouluun otetaan tässä vaiheessa myös muita kuin EU-virkamiesten lapsia, joten oppilasmäärä saattaa kasvaa tuntuvastikin.

3 Kansainväliset koulutusmahdollisuudet pääkaupunkiseudulla

3.1 Kansainvälisen koulutuksen järjestäminen

Suomessa esi-, perus- ja lukio-opetuksen kieli on pääosin joko suomi tai ruotsi. Pääkaupunkiseudun kuntien ollessa kaksikielisiä, ovat myös ruotsinkieliset koulutuspalvelut alueella kattavat. Perus- ja lukiolakien mukaisesti opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta. Erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin jollakin edellä mainituilla kielellä. Kansainvälisellä koulutuksella tarkoitetaan tässä muistiossa juuri viimeksi mainittua.

Kansainvälistä opetusta järjestetään valtion ylläpitämissä, kaksikielistä opetusta tarjoavissa kielikouluissa (Suomalais-venäläinen koulu, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu), kunnallisen opetustoimen piirissä (ja sosiaalitoimen esiopetuksen osalta) sekä yksityisissä oppilaitoksissa.

Vieraskielisten koulujen oppilasmäärät vuonna 2004²:

Oppilaitos	Oppilasmäärä		Opiskelupaikkoja	
	Perusopetus	Lukio	Perusopetus	Lukio
Helsingin kansainvälinen koulu	196	60	240	100 opiskelijaa
Helsingin Saksalainen koulu	370	109	576	108 lukion aloittajaa
Suomalais-venäläinen koulu	549	131		
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	699	164		
Englantilainen koulu	317	95	324	36 lukion aloittajaa

Lähde: Valtionosuusyksikköhintaraportit, järjestämislupapäätökset, Oppilaitostilastot 2004:Tilastokeskus

² Taulukossa on listattu valtion kielikoulut sekä pelkästään vieraskielistä opetusta antavat oppilaitokset. Näiden lisäksi Helsingissä toimii Ranskan valtion ylläpitämä Ecole Jules Verne, josta tarkemmin luvussa 3.2.

Suomalaisten lasten ja nuorten ikäluokkien pienentyessä ovat oppilasmäärät myös pääkaupunkiseudun kouluissa pääsääntöisesti vähentyneet. Sama suuntaus pätee kansainvälistä koulutusta tarjoaviin kouluihin.

Kansainvälistä opetusta pääkaupunkiseudulla tarjoavat koulut esitellään seuraavissa luvuissa. Johdannossa mainittu pääkaupunkiseudun kaupunkiohjelman hanke Kansainvälisten perheiden perusasteen koulutus pääkaupunkiseudulla sekä sen mahdollinen, toisen asteen koulutukseen keskittyvä jatkohanke selvittävät tarkemmin pääkaupunkiseudun koulutustarjontaa, maahanmuuttajataustaisten lasten opetusjärjestelyitä ja tukitoimia, ennakointia sekä keskitetyn tiedotuksen ja perheiden neuvonnan järjestämistä.

Kansainvälisen koulutuksen järjestäminen on Suomessa mahdollista myös erityisen koulutustehtävän perusteella, mikä tarkoittaa luvan saamista valtioneuvoston säätämistä tuntijakoasetuksista poikkeavan koulutuksen järjestämiseen (Perusopetuslaki 7 §, Lukiolaki 4 §). International Baccalaureate (IB) ja Reifeprüfung-tutkintojen järjestäminen edellyttävät opetusministeriön myöntämää erityisen koulutustehtävän lupaa. Suomalainen ylioppilastutkinto on mahdollista suorittaa kuitenkin vain kansallisilla kielillä³.

Ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevan lain 26.8.2005/672 mukaisesti IB-tutkinnon, Reifeprüfung-tutkinnon sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon (EB, European Baccalaureate) suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin suomalainen ylioppilastutkinnon suorittaminen. EB-tutkintoa ei toistaiseksi järjestetä Suomessa. Muiden tutkintojen osalta vastaavaa ei ole säädetty. Joissakin lukioissa voi suomalaisen ylioppilastutkinnon lisäksi suorittaa Cambridgen yliopiston hallinnoiman Advanced International Certificate of Education (AICE) -tutkinnon. AICE-kokeiden lähtökohta on sertifioida opiskelijoiden yliopistokelpoisuus opiskelijan suorittamissa kokeissa. Sertifikaatti hyväksytään Englannin ohella monien muiden maiden yliopistojen opiskelijavalinnoissa. Yhdysvaltalaisen järjestelmän mukaisia tasokokeita on mahdollista suorittaa Englantilaisessa koulussa Helsingissä.

3.2 Englanninkielinen opetus

3.2.1 Esiopetus

Pääkaupunkiseudulla esiopetusta järjestetään sekä kuntien että yksityisissä päiväkodeissa ja kouluissa. Englanninkielistä esiopetusta joko täysin tai kielikylpynä tarjoavia päiväkoteja pääkaupunkiseudulla on n. 18 ja kouluja puolestaan kaksi. *Helsingin kansainvälinen koulu (International School of Helsinki)* tarjoaa IB-järjestelmän mukaista alkuopetusta nelivuotiaista alkaen. Pääosin suomalaisia opetussuunnitelmien perusteita noudattavan *Englantilaisen koulun* kaksivuotinen esikoulu alkaa viiden vuoden iässä. Koulun esiopetukseen ilmoittautetaan ja jonotuslistalle rekisteröidytään 1–2 v ennen esiopetuksen aloittamista. Jonotuslistalta esiopetukseen valitaan 40 lasta. Ennen valintaa koulu testaa lasten koulukypsyyden. Molemmat koulut perivät lukukausi- ja muita maksuja.

Päiväkodeissa annettavassa esiopetuksessa noudatetaan pääosin suomalaisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita, mutta niiden rinnalla voidaan toteuttaa myös muita ohjelmia, kuten englantilaisia Foundation Stage ja Key Stage 1 -ohjelmia *International Childcare and Education Centressä* Helsingissä. Helsingissä toimii myös englanninkielinen Montessori-esikoulu. Kaikkiaan englanninkielistä esiopetusta tarjoavia päiväkoteja Helsingissä on kuusi, Espoossa kymmenen ja Vantaalla kaksi.

³ IB- ja EB-tutkinnoista tarkemmin luvussa 4., Reifeprüfung-tutkinnosta luvussa 3.3

3.2.2 Perusopetus

International Baccalaureat (IB)⁴ järjestelmän mukaista peruskoulutusta tarjoaa pääkaupunkiseudulla kaksi helsinkiläistä koulua: Helsingin kansainvälinen koulu ja Ressun peruskoulu.

Helsingin kansainvälinen koulu (International School of Helsinki) on yksityinen ja se on perustettu vuonna 1963. Opetus järjestetään englannin kielellä esiopetuksesta lukion loppuun. Oppilaiden kansallisuuksien ja äidinkielten kirjo on laaja. Erityistä huomiota on kiinnitetty väliaikaisesti (2–4 vuotta) Suomessa asuvien oppilaiden tarpeisiin, jotta he menestyisivät jatko-opinnoissa seuraavassa kansainvälisessä tai kansallisessa koulussa. Koulun opettajakunta tulee pääosin englanninkielisistä maista. Koulu sijaitsee Ruoholahdessa.

Perusopetuksessa koulun tarjoama IB-opetus on nivelletty suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Luokat K1–5 seuraavat Primary Years-ohjelmaa (PYP), luokat 6–10 Middle Years-ohjelmaa (MYP) ja luokilla 11–12 voi suorittaa International Baccalaureate Diploma (IBD) -ohjelman. Koulu on jaettu ala- ja yläkouluun (Lower and Upper School). Alakouluun (Lower School) kuuluvat varhaiskasvatus neli- ja viisivuotiaille (Kindergarten 1–2) sekä luokka-asteet 1–5. Yläkouluun (Upper School) kuuluvat Middle Schoolin luokka-asteet 6–8 ja High Schoolin luokka-asteet 9–12.

Muiden kuin englantia äidinkielenään puhuvien opiskelua tukee Englanti toisena kielenä (ESL) -ohjelma. Suomea, ranskaa ja espanjaa opetetaan vieraina kielinä. Suomen kansalaiset opiskelevat suomea äidinkielenä. Ruotsia voi opiskella äidinkielenä luokka-asteilla 9–12.

Lukuvuosi alkaa elokuun alkupuolella ja päättyy yhtä aikaa suomalaisten koulujen kanssa. Lukuvuosi on jaettu kahteen lukukauteen ja opintojaksoja on kaikilla luokka-asteilla (K1–12) kolme.

Koulua ylläpitää Helsingin kansainvälisen koulun vanhempainyhdistys ry, jonka yhdeksänhenkinen johtokunta linjaa koulun toimintaa. Koulun toiminnan rahoitus muodostuu pääosin Suomen ja Yhdysvaltain valtioiden tuesta (yht. n. 28 % tuloista) sekä oppilailta perittävistä maksuista, joiden suuruus lukuvuonna 2005–2006 vaihtelee n. 10 300 €–13 500 € välillä kouluasteesta riippuen.

Koulun oppilasmäärä vuoden 2006 keväällä on 295 oppilasta, joista luokilla K1–9 oppilaita on 235 ja luokilla 10–12 oppilasmäärä on 60. Opetusministeriö on myöntänyt koululle luvan yhteensä 340 oppilaan koulutukseen, jakautuen edellä mainittujen luokka-asteiden osalle suhteessa 240–100. Koulurakennuksen kapasiteetti riittää n. 350 oppilaalle. Useimmille luokka-asteille on mahdollista siten ottaa lisää oppilaita, joskin muutamilla luokka-asteilla on jouduttu jo luomaan jonotuslistajärjestelmä luokkien täyttyessä ylärajoilleen.

IB-ohjelman mukaista perusopetusta tarjoaa myös *Ressun peruskoulu* Helsingissä. Koulu on mukauttanut suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman IB-ohjelmaan kuuluvien PYP- (luokilla 1–4) ja MYP -opetusohjelmien (luokilla 5–9) kanssa. Koulu on Helsingin kaupungin ylläpitämä yhtenäinen peruskoulu. Koulu sai PYP-MYP -ohjelmien kandidaattistatuksen vuoden 2005 alusta lähtien, jonka jälkeen ohjelmia hallinnoiva järjestö IBO (International Baccalaureate Organisation) on suorittanut koulussa auditoinnin. Täysivaltaista PYP-MYP-koulun statusta Ressun peruskoulu hakee suunnitelmien mukaan syksyllä 2007. Koulussa on tällä hetkellä täysin englanninkieliset 1. ja 7. luokat, mutta se on lisäämässä englanninkielisen opetuksen oppilaspaikkojaan muuttumalla vähitellen kokonaan kaksisarjaiseksi.

⁴ IB -ohjelmaan palataan tarkemmin tämän muiston luvussa 4.1.

Ensi syksynä suomenkielisten luokkien rinnalla aloittavat englanninkieliset 1, 2, 3–4, 7 ja 8 luokat sekä 5–6 luokka, mikäli luokalle saadaan vähintään kymmenen oppilasta. Luokkien koko on n. 22–25 lasta. Englanninkieliset luokat on tarkoitettu lähinnä äidinkielenään englantia puhuville lapsille, mutta myös äidinkieleltään muunkieliset lapset voivat päästä opetukseen, mikäli läpäisevät kielitestin. Kielitesti järjestetään vuosittain helmi-maaliskuussa ja myöhemmin Suomeen muuttaville elokuussa ennen kouluvuoden alkua. Ulkomailta muuttava lapsi voi hakeutua kouluun myös kesken lukuvuoden. Tällöin kielitesti järjestetään hänen hakiessa kouluun.

Suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden mukaista täysin englanninkielistä opetusta annetaan kahdeksassa pääkaupunkiseudun peruskoulussa. Suomenkielisen linjan lisäksi englanninkielisiä luokkia *peruskoulun alimmilla vuosiluokilla (1–6)* on *Maunulan ala-asteen koulussa* (Comprehensive School, Lower Stage) Helsingissä, *Komeetan koulussa* ja *Postipuun koulussa* Espoossa sekä *Kaivokselan koulussa* Vantaalla.

Koko *peruskoulun* kattavaa englanninkielistä opetusta tarjoavat *Vantaan kansainvälinen koulu* ja *Englantilainen koulu* Helsingissä. Englanninkielisiä luokkia on *Kulosaaren yhteiskoulussa* (yksityinen sopimuskoulu) sekä *Espoon kansainvälisellä yläasteella* (Espoo International Lower Secondary School). Kaikki muut paitsi Kulosaaren yhteiskoulu sekä Englantilainen koulu ovat kaupunkien ylläpitämiä.

Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun kokonaisuuteen kuuluvat peruskoulua korvaavan koulun luokka-asteet 3–9. Koulun erikoistehtävänä on vastaanottaa ulkomailta palaavien perheiden lapsia. Koulun alinta (3.) luokkaa lukuun ottamatta sijoituspaikkoja on erittäin rajoitetusti, kullakin luokka-asteella on yksi 14–16 oppilaan luokka. Englanninkielisistä kouluista palaavat oppilaat opiskelevat englantia omana ryhmänään lähes äidinkielen vaatimustason mukaisesti. Suomi on ryhmän opetuskieli muissa aineissa. Koulu on yksityinen oppilaitos. Sen ylläpitäjänä toimii Suomalaisen Yhteiskoulun Osakeyhtiö.

Pääkaupunkiseudun kunnat ovat keskittyneet kansainvälisen koulutustarjontansa kehittämisessä englanninkieliseen koulutukseen. Englanninkielinen perusopetus on suunnattu ensisijaisesti kuntiin muuttaville tai niissä jo asuville ulkomaalaisten perheiden lapsille, joiden äidinkieli on englanti tai heillä on muuten riittävä kielitaito. Lisäksi kohderyhmänä ovat ulkomailta muuttaneet tai muuttavat suomalaisten perheiden lapset, joilla on sujuva englannin kielen taito ja jotka ovat oleskelleet ulkomailla yhtäjaksoisesti vähintään kaksi vuotta korkeintaan vuotta ennen kouluun hakemista.

Oppilaiden kielitaito tai -valmius testataan ennen peruskoulujen kansainvälisille luokille valintaa. Yleisesti koulut ovat kuitenkin oppilasvalinnoissaan joustavia kesken vuotta tulevien oppilaiden hyväksymisen suhteen, mikäli luokilla on tilaa ja oppilaalla on riittävät valmiudet. Oppilailla on mahdollisuus osallistua oman äidinkielen opetukseen, jota järjestetään, mikäli kunnassa riittävä määrä oppilaita ilmoittautuu kyseisen kielen opetukseen. Opetus järjestetään pääosin varsinaisen kouluajan ulkopuolella.

Englanninkielistä perusopetusta on tarjolla suhteellisen runsaasti ja vapaita paikkoja eri luokka-asteilla on siinä määrin, että ne tyydyttänevät muutaman lähivuoden tarpeen. Kuntien välillä on kuitenkin alueittaisia eroja: esim. Vantaan kansainvälisellä koululla on mahdollisuuksia runsaaseenkin oppilasmäärän lisäykseen, Espoossa sen sijaan erityisesti kansainvälisen yläasteen oppilasmäärän kasvua rajoittaa tilanpuute.

3.2.3 Lukiot

Pääkaupunkiseudulla englanninkielistä, **IB-tutkintoon** tähtäävää lukio-opetusta antaa viisi koulua: *Helsingin kansainvälinen koulu*, *Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu*, *Ressun lukio*, *Tikkurilan lukio* sekä *Mattlidens gymnasium*. Neljässä viimeksi mainitussa voi suorittaa myös suomalaisen ylioppilastutkinnon. Sekä Mattlidens Gymnasiumissa että Helsingin kansainvälisessä koulussa on mahdollisuus suorittaa lisäksi IGCSE -tutkinto (International General Certificate of Secondary Education).

IB-linjalle valmentavan vuoden opiskelijavalinnassa kiinnitetään huomiota hakijoiden aikaisempaan koulumenestykseen yleensä ja erityisesti menestykseen englannin kielessä, A1-kielessä, matematiikassa ja äidinkielessä sekä heidän harrastuneisuuteensa. Valmentavaan opetukseen oppilaat pyrkivät normaalisti peruskoulun 9-luokkalaisille järjestettävän yhteisvalinnan kautta. Osa pyrkijöistä kutsutaan pääsykokeisiin, joissa määritellään lopulliset ns. harrastuneisuuspisteet, jotka peruskoulun päättötodistuksen yhteishakukeskiarvon kanssa ratkaisevat opiskelijavalinnan.

Niiden pyrkijöiden osalta, joilta esim. ulkomailla tapahtuneen koulunkäynnin takia puuttuu peruskoulun päättötodistus, noudatetaan kouluissa yleensä vapaata harkintaa. Heille koulu voi tarvittaessa järjestää lähtötasomittauksen esim. englannin kielessä ja matematiikassa. Vapaata harkintaa voidaan käyttää myös sellaisen peruskoulun 9. luokan oppilaan kohdalla, jonka äidinkieli on muu kuin suomi ja jonka koulumenestys tämän vuoksi ilmeisesti on ollut heikompi kuin hänen kykynsä muuten edellyttäisivät.

IB-linjan ensimmäiselle luokalle opiskelijat valitaan pääsääntöisesti valmentavan vuoden palautteen pohjalta. Mikäli IB-linjan ensimmäisellä luokalla on tilaa, opiskelijoita voidaan valita myös suoraan kyseiselle luokalle. Tämä mahdollisuus koskee esimerkiksi sellaisia ulkomailta tulevia opiskelijoita, joiden kielitaito ja koulumenestys mahdollistavat siirtymisen suoraan IB1-luokalle. Suoraan IB-linjan ensimmäiselle luokalle pyrkiville opiskelijoille järjestetään pääsykoe ennen koulun alkua.

Lukio-opetusta englanniksi suomalaisen opetussuunnitelman mukaan tarjoaa neljä lukiota. Näissä päättötutkintona on suomalainen ylioppilastutkinto, minkä lisäksi on mahdollista suorittaa muita tutkintoja englanniksi. Espoon *Etelä-Tapiolan lukio* (International Upper Secondary School) ja Helsingissä *Kulosaaren yhteiskoulun lukio* tarjoavat mahdollisuuden suorittaa AICE-tutkinto tai siihen kuuluvia kokeita. Molemmissa kouluissa kansainvälisen luokan aloittaa vuosittain 25 oppilasta. *Eiran aikuislukiossa* voi suorittaa GSE Advanced Supplementary (AS) Certificatein. *Englantilaisen koulun lukiossa* on mahdollista suorittaa lähinnä Yhdysvaltalaisiin yliopistoihin pyrkiville suunniteltuja tasokokeita (PSAT, SAT ja AP).

Englanninkieliseen lukio-opetukseen oppilaat pyrkivät normaalisti peruskoulun 9-luokkalaisille järjestettävän yhteisvalinnan kautta tai ulkomaisen, peruskoulun päättötodistusta vastaavan todistuksen perusteella. Lisäksi kaikille järjestetään englannin kielen koe. Koulut jättävät syksyllä joitakin paikkoja täyttämättä mahdollisesti kesken vuotta kouluun hakeutuvien oppilaiden varalle.

3.3 Ranskankielinen opetus

3.3.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Pääkaupunkiseudulla toimii neljä ranskankielistä päiväkotia, joista *Club des Cinqes* sijaitsee Espoossa ja *päiväkoti Jasmiini, Ecole Jules Verne ja Ranskalaisen koulun ystävät* ry:n leikkikoulu toimivat Helsingissä. Kaikissa edellä mainituissa päiväkodeissa toiminta on ranskankielistä. Päiväkotien henkilökunta on ranskankielistä, mutta osa puhuu myös suomea. Päiväkodeissa on lapsia puolitoistavuotiaista aina viisivuotiisiin. Yhteensä pääkaupunkiseudulla sijaitsevilla ranskankielisissä leikkikouluissa lapsia on noin 180.

Esiopetusta annetaan kaikissa edellä mainituissa päiväkodeissa. Ranskankieliseen esiopetukseen osallistuu yhteensä noin sata lasta. Esimerkiksi Jules Vernen leikkikoulu tarjoaa 2 vuotta täyttäneille lapsille ikäryhmälleen sovellettua alkeisopetusta. Leikkikoulu opettaa 2–5-vuotiaille lapsille leikin varjolla uuden kielen ja tärkeitä sosiaalisia taitoja. Leikkikoulussa tarjotaan myös kielikylpyä ranskaa taitamattomille lapsille, mikäli vapaita paikkoja riittää.

3.3.2 Perusopetus

Ranskankielistä opetusta perusopetusikäiselle annetaan Ecole Jules Vernessä sekä Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa.

Helsingissä toimiva *Ecole Jules Verne (Jules Verne -koulu)* on osa 400 ranskalaisen koulun maailmanlaajuista verkostoa. Koulu on Ranskan opetusministeriön, Ranskan suurlähetystön ja AEFE:n (Agence pour l'enseignement du français à l'étranger) alainen. Ranskan opetusministeriö on määritellyt koulun noudattaman, leikkikoulusta lukioluokille ulottuvan opetussuunnitelman. Jules Verne-koulu on ainoa AEFE-verkostoon kuuluva koulu Suomessa. Oppilas, joka käy yhtä AEFE:n alaista koulua, voi muuttaessaan eri maahan jatkaa koulunkäyntiään keskeytyksettä toisessa AEFE-verkostoon kuuluvassa koulussa. Jules Verne-koulun opettajat ovat saaneet ranskalaisen opettajakoulutuksen ja opetus on kokonaan ranskankielistä.

Jules Verne-koulu on vanhempainyhdistyksen johtama oppilaitos, jonka pedagogisena johtajana toimii koulun rehtori. Koulussa on lukukausimaksu. Koulun toimintaan rahoittavat myös Ranskan ja Suomen valtiot sekä Helsingin kaupunki.

Koulu on toiminut Suomessa vuodesta 1976. Tuolloin sen tarkoituksena oli tarjota koulumahdollisuus ranskankielisten diplomaattien lapsille leikkikoulusta yläasteelle.

Nykyisin Jules Verne-koulu on ensisijaisesti tarkoitettu Suomessa asuville ranskalaisille lapsille, mutta oppilasmäärän salliessa tarjotaan opetusta myös muille lapsille.

Koulussa on lukuvuonna 2005–2006 yhteensä 121 oppilasta, joista äidinkieltään ranskankielisiä on 53 %, kaksikielisiä 12 % ja suomenkielisiä 38 %, muunkielisiä kuin edellä mainittuja on 9 % oppilaista. Koulussa olevat oppilaat edustavat 16 eri kansallisuutta.

Jules Verne-koulun alaluokkien oppilaat (6–11-vuotiaat) valitaan koulumenestyksen ja opettajaneuvoston antaman lausunnon perusteella. Opetus on ranskankielistä ja Ranskan opetusministeriön vahvistaman opetussuunnitelman mukaista. Yläkouluikäisille oppilaille (11–15-vuotiaille) opetus järjestetään Ranskan opetusministeriön etäopetuskeskuksen (CNED) kautta. Oppilaille lähetetään Ranskasta tehtävät, jotka he suorittavat Jules Verne-koulussa ohjaajan johdolla. Oppilaiden tekemät tehtävät ja muut tuotokset lähetetään Ranskaan tarkistettavaksi ja arvioitavaksi.

Helsingin ranskalais-suomalainen koulu on valtion ylläpitämä kaksikielinen oppilaitos, jossa opetetaan sekä suomen että ranskan kielillä. Suomen valtiosta tuli koulun omistaja

vuonna 1977. Silloin säädettiin myös laki Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta ja koulu sai nykyisen rakenteensa. Lisäksi koulun asema määriteltiin Suomen ja Ranskan välisessä sopimuksessa, jolla Ranska jatkoi koulun taloudellista tukemista ja Suomen valtio lupasi pitää ranskankielisen opetuksen määrän vähintään 43 prosentissa. Koulun hallintoon kuuluvat tärkeimmät päätökset tekee opetusministeriön nimittämä johtokunta.

Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa on esi- ja peruskoulu sekä lukio, joista muodostuu yhtenäinen kokonaisuus. Koulun erityistehtävänä on antaa oppilaille suomalaisen koulujärjestelmän oppimääriä vastaavat tiedot ja taidot sekä samalla perehdyttää heidät ranskan kieleen ja ranskankieliseen kulttuuriin.

Koulu on kansainvälinen, mutta suurin osa oppilaista on suomalaisia. Koulun yhteydessä toimii ranskankielinen yksityinen leikkikoulu, jota ylläpitää Ranskalaisen koulun ystävät ry. Koulu toimii kokonaisuudessaan Munkkivuorella.

Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa on lukuvuonna 2005–2006 yhteensä 837 oppilasta, joista 167 on lukiossa. Koulun oppilasmäärä on vähentynyt viime vuosina. Koulun oppilaat tulevat pääosin pääkaupunkiseudulta.

Oppilaiden enemmistön äidinkieli on suomi. Koulussa annettava opetus tapahtuu esi- ja alkuopetuksessa lähes kokonaan ranskaksi, mutta ranskankielisen opetuksen osuus vähenee asteittain suomen hyväksi. Peruskoulun kuudennelta luokalta alkaen aletaan osaa lukuaineista opettaa suomeksi ja lukiossa opetus tapahtuu jo pääosin suomen kielellä. Opetus noudattelee Suomen opetussuunnitelmien perusteita ja lukion päätteeksi suoritetaan suomalainen ylioppilastutkinto. Oppilaan, joka haluaa lukion jälkeen jatkaa opintojaan ranskalaisessa yliopistossa, on täydennettävä opintojaan Ranskassa saksalaisesta ylioppilastutkintoa vastaavaksi. Koulussa on tällä hetkellä yhteensä 71 opettajaa, joista 21 ranskankielisiä ja 6–7 kaksikielisiä. Kahdeksan opettajaa työskentelee Ranskan valtion toimesta. Koulussa on myös 1 ranskankielinen koulunkäyntiavustaja.

Oppilasmäärän maltillinen kasvu ei lähivuosina tuota ongelmaa ranskankielistä opetusta antaville kouluille. Toistaiseksi Suomesta puuttuu kokonaan ranskankielellä toteutettava lukio-opetus.

3.4 Saksankielinen opetus

Helsingin Saksalaisessa koulussa on tällä hetkellä 488 oppilasta. Tämän lisäksi koulussa järjestetään kaksivuotista esiopetusta kahden saksalaisen päiväkodin yhteydessä. Esiopetuksessa on yhteensä 29 lasta. Koulussa on kaksi linjaa: ns. saksalainen linja (luokat 1–9), jossa opetus on alusta alkaen saksaksi sekä ns. suomalais-saksalainen linja, jolle oppilaat tulevat valintakokeen kautta kolmannelle luokalle. He eivät osaa kouluun tullessaan saksaa. Tällä linjalla opetus muuttuu saksankieliseksi vähitellen.

Koulussa on yhteensä 47 opettajaa, joista noin puolet on lähtöisin saksankielistä maista. Muut ovat suomalaisia opettajia. Oppilaat ovat pääosin suomalaisia tai oppilaita, joilla on suomen lisäksi toisen maan kansalaisuus. Heitä on oppilaista n. 86 %. Muut ovat Suomeen muuttaneita ja täällä usein määräaikaaisesti asuvia. Vuosittainen oppilaiden liikkuvuus on noin 20 oppilaan luokkaa. Kaikkiaan koulussa on tällä hetkellä 13 maan kansalaisia.

Koulun opetus perustuu saksalaisilla alaluokilla Schleswig-Holsteinin opetussuunnitelmaan (luokat 1–4), Gymnasium-luokilla (luokat 5–12) Thüringenin opetussuunnitelmaan sekä suomalaisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (erityisesti suomalais-saksalaisilla luokilla 3–9). Saksalaisten opetussuunnitelmien painoarvo lisääntyy opetuksen

edetessä. 9. luokan päättyessä oppilaat ovat suorittaneet suomalaista perusopetusta vastaavan oppimäärän, opiskelleet kaikkia suomalaisen perusopetuksen oppiaineita ja saavat perusopetuksen päättötodistuksen. Opetuksessa painottuvat saksan kielen lisäksi muut kielet sekä matematiikka ja luonnontieteelliset aineet. Suomalaiseen opetukseen verrattuna vähemmälle jäävät sellaiset aineet kuin käsityö ja kotitalous.

Lukion päättötutkintona on kansainvälisesti hyväksytty saksalainen Reifeprüfung-tutkinto. Siihen kuuluu kahden viimeisen lukiovuoden opintojen lisäksi kolme kirjallista tutkintoainetta: saksa, suomi äidinkielenä tai sitä korvaava kieliaine, sekä yksi luonnontieteellinen aine tai matematiikka. Lisäksi kaikki oppilaat suorittavat yhden suullisen kokeen valitsemassaan Reifeprüfung-aineessa. Suomalaiset opiskelijat osallistuvat erillisen kokeen suorittajina ruotsin kielen yo-kokeeseen. Lukio on kolmivuotinen ja opiskelu vuosiluokkiin sidottua.

Koulun puitteet ovat erittäin hyvät. Koulun alaluokkien oppilaille on järjestettyä iltapäivätoimintaa päivittäin aina klo 17 asti. Lisäksi koulussa toimii monia kerhoja myös ylempien luokkien oppilaille.

Koululla on hyvät mahdollisuudet ja halua ottaa uusia oppilaita. Oppilasmäärät ovat viime vuosina hiukan laskeneet, erityisesti lukiossa, sillä erityisesti koulun suomalaisista oppilaista osa siirtyy lukiovaiheessa pääkaupunkiseudun muihin kouluihin. Myös ulkomailta suuntautunut muutto on koulun antamien tietojen mukaan aivan viime vuosina ollut hiukan vähäisempää. Tämä tilanne muuttunee kemikaaliviraston myötä.

Luokkahuoneiden koko huomioiden koulu voisi välittömästi sijoittaa perusopetukseen kokonaisuudessaan 25–35 oppilasta. Tilanne vaihtelee luokittain; joillakin luokilla tilaa on vain muutamalle oppilaalle toisilla taas enemmän. Lukio-opetukseen voisi välittömästi tulla noin 20–30 opiskelijaa. Oppilasmäärän kasvattamisessa eivät koulun opettajat ja heidän saatavuutensa muodosta estettä. Ongelma voi sen sijaan tulla opetustiloissa, mikäli uusia oppilaita tulisi paljon. Se saattaisi synnyttää tarpeen opetusryhmien jakamisiin ja uusiin luokkahuoneisiin. Muuten voitaisiin toimia koulun nykyisillä tiloilla.

3.5 Muu vieraskielinen opetus

Suomalais-venäläinen koulu perustettiin Helsinkiin lokakuussa 1945. Tällä hetkellä koulu on Suomen suurin venäjän kielen ja kulttuurin opetukseen erikoistunut yleissivistävä koulu. Koulussa on esi-, perus- ja lukio-opetus. Koulu sijaitsee Helsingissä Etelä-Kaarelassa.

Suomalais-venäläinen koulu on valtion ylläpitämä koulu. Koulu tekee vuosittain Opetushallituksen kanssa tulossopimuksen, jossa sovitaan määrällisistä ja laadullisista tavoitteista toimintamäärärahan puitteissa. Koulun toimintaa säätelee sama koulutuksen lainsäädäntö kuin muidenkin esi-, perus- ja lukio-opetusta antavien koulujen toimintaa Suomessa.

Opetuksessa noudatetaan suomalaisia opetussuunnitelman perusteita. Lisäksi oppilaat opiskelevat ja oppivat venäjän kieltä ja kulttuuria esiopetuksesta alkaen valtakunnallista A-kielen oppimäärää huomattavasti laajemmin. Joitakin oppiaineita opetetaan esi- ja perusopetuksessa sekä venäjän ja suomen kielellä. Koulussa on laaja kieliohjelma.

Venäjän kielellä ja kulttuurilla on koulussa keskeinen asema sekä oppiaineena että opetus- ja toimintakielenä. Suomalais-venäläinen koulu toimii valtakunnallisena venäjän

kielen ja kulttuurin oppimiskeskuksena. Se auttaa muita kouluja Venäjä-yhteistyössä, tekee omaa oppimateriaalia, neuvoa ja kouluttaa venäjän kielen opetukseen liittyvissä kysymyksissä ja vastaanottaa mm. opetusharjoittelijoita.

Lukuvuonna 2005–2006 koulussa on 700 oppilasta. Noin 77 % oppilaista on äidinkieltään suomenkielisiä ja 23 % venäjänkielisiä. Oppilaat tulevat pääasiassa pääkaupunkiseudun kunnista.

Pääkaupunkiseudulla on lisäksi mahdollista saada esiopetusta myös esim. espanjaksi.

Pääkaupunkiseudun kuntien ylläpitämissä kouluissa tarjotaan yli 40 kielen äidinkielen opetusta, mm. kaikkien Euroopan Unionin jäsenmaiden kielillä.

Mikäli vieraskielinen lapsi hakeutuu suomen- tai ruotsinkieliseen opetukseen järjestetään hänelle tarvittaessa valmistavaa opetusta.

4 Kansainväliset opetussuunnitelmat

4.1 International Baccalaureate (IB) -opetus

Suomessa on järjestetty International Baccalaureate (IB) mukaista opetusta 15 vuotta. Opetusministeriö asetti 1989 työryhmän selvittämään kansainvälisen ylioppilastutkinnon – IB-tutkinnon – järjestämistä Suomessa. Tällä hetkellä opetusministeriön erityisen koulutustehtävän luvan edellyttämiä IB-linjoja on 14 lukiossa ympäri maan. Vastikään on tehty selvitys Suomen IB-ylioppilaiden koetuloksista ja IB-tutkinnolla korkeakouluihin sijoittumisesta vuosina 2001–2004 (OPM:n julkaisuja 2006:2).

International Baccalaureate (IB) on kolmen koulutusohjelman ryhmä, jota hallinnoi kansainvälinen järjestö International Baccalaureate Organization (IBO).

Koulutusohjelmat ovat:

IB Primary Years Programme (PYP), 3–12-vuotiaille

IB Middle Years Programme (MYP), 11–16-vuotiaille

IB Diploma Programme (ns. IB-lukio), 15–19-vuotialle

Ohjelmat perustuvat erilaisiin koulutusjärjestelmiin eri puolelta maailmaa yrittäen pysyä kulttuurillisesti neutraaleina, kansainvälisinä järjestelminä. IB suunniteltiin alun perin diplomaattien lasten koulutuksen yhdenmukaistamiseksi, mutta nykyään IB-koulua käyvät monet muutkin. Pääkaupunkiseudulla ohjelmia opettaa viisi koulua; Helsingin Suomalainen yhteiskoulu, International School of Helsinki, Mattlidens gymnasium, Ressun lukio ja Tikkurilan lukio. Näistä International School of Helsinki toteuttaa tällä hetkellä ainoana Suomessa kaikkia kolmea koulutusohjelmaa eli tarjoaa IB-opetusta varhaiskasvatuksesta ylioppilastutkintoon saakka. Ressun peruskoululla on kandidaattistatus PYP-MYP-opetuksessa.

IB-tutkinnon voi tällä hetkellä suorittaa 122 maassa, joista 32 on Euroopassa. Kymmenen viime vuoden aikana IB-opiskelijamäärät ovat lisääntyneet vuosittain yli 10 %, eniten PYP-ohjelmassa.

IBOa hallinnoi 17-jäseninen johtokunta (Council of Foundation), joka nimittää pääjohtajan, tekee strategiset linjaukset ja vastaa talousjohtamisesta. Oikeus päästä IB-lukioksi anotaan IBO:lta, joka myös valvoo koulujen toimintaa. Jokaisessa IB-lukiossa toimii koor-

dinaattori, joka pitää yhteyttä IBO:on ja huolehtii IB-toiminnan periaatteiden toteuttamisesta koulussa.

Opetussuunnitelman tekee IBO. Tutkintotehtävät laaditaan ja suoritukset arvostellaan keskitetysti tutkintotoimistossa (Curriculum and Assessment Centre) Cardiffissa Walesissa. IBO tuottaa opetusohjelmat englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi, joista Suomessa on käytössä englanti. Vieraasta opetuskielestä huolimatta IB ei ole kielikoulu – itse asiassa kielten osuus opetuksesta on vähäinen verrattuna suomalaiseen ylioppilastutkintoon.

IB Primary Years Programme (PYP) on 3–12-vuotiaille tarkoitettu järjestelmä, joka valmistaa lapsia Middle Years Programmea (MYP) varten. PYP:n opetussuunnitelmaan kuuluvat kielet, yhteiskuntaoppi, matematiikka, tiede ja tekniikka, taiteet, liikunta sekä henkilökohtainen ja sosiaalinen kasvatus. Toisin kuin muihin IBO:n ohjelmiin, PYP-ohjelmaan ei kuulu standardisoitua arvostelujärjestelmää. PYP perustettiin vuonna 1997.

IB Middle Years Programme (MYP) on tarkoitettu 11–16 vuotiaille oppilaille. Opetussuunnitelma on jaettu kahdeksaan luokkaan, joita ovat A-kieli (yleensä äidinkieli), vieraat kielet, yhteiskuntatieteet, luonnontieteet, matematiikka, taiteet, liikunta sekä tekniikka. Yksittäisillä kouluilla on kuitenkin mahdollisuus opettaa myös aineita, jotka ne kokevat tärkeiksi sekä muokata joitakin arvostelukriteereitä. MYP perustettiin vuonna 1994.

IB Diploma Programme (”IB-lukio”) on kaksivuotinen opetusohjelma, jonka tarkoitus on valmistaa oppilaita yliopisto-opiskeluun. Suomalaisissa kouluissa opetus tapahtuu äidinkieltä ja vieraita kieliä lukuun ottamatta kokonaan englanniksi.

IB-lukio on luokallinen, eikä siitä Suomessa voi valita vain yksittäisiä kursseja. Varsinainen Diploma Programme (DP) kestää kaksi vuotta. Sitä ennen suomalaisissa kouluissa käydään valmentava luokka, joka vastaa sisällöltään kansallisen lukion ensimmäistä vuosikurssia. Valmentavan luokan aikana suoritetaan useissa kouluissa toisen kotimaisen kielen oppimäärä, jolloin varsinaisen IB-lukion aikana voidaan keskittyä itse opetusohjelmaan. Aineita opiskellaan usein syventävämmiin kuin tavallisissa lukioissa, ja niitä voi valita vähemmän. Ohjelmaan kuuluu pakollisena kuusi kirjoitettavaa ainetta, joista vähintään kolmea opiskellaan Higher Level (HL) -tasolla. Loput suoritetaan suppean oppimäärän (Standard Level, SL) mukaan. Näiden lisäksi opiskelijan on suoritettava kurssi tiedonteoriasta, laadittava tutkielma ja osallistuttava CAS-toimintaan (Creativity, Action and Service). CAS-toimintaan kuuluu taiteellisia harrastuksia, liikuntaa ja yhteiskuntapalvelua. Laaja oppimäärä suhteutettuna suomalaisen lukion oppituntien ja kurssien määriin tarkoittaa 8,5 ja suppea oppimäärä 5 kurssia. Koesuoritukset lähetetään arvosteltaviksi tutkintotoimistoon. Koulun opettajat eivät osallistu kokeiden arvosteluun.

Aineet jaetaan kuuteen ryhmään, joista jokaisesta on valittava vähintään yksi. IB-lukiossa on mahdollista opiskella myös seitsemää (tai jopa kahdeksaa tai yhdeksää) ainetta, mutta kuusi ainetta on vähimmäismäärä. Aineryhmät ovat:

- **A1-kieli** – Oppilaan paras kieli, yleensä äidinkieli. Suomen IB-lukioissa opetetaan äidinkielenä suomea ja ruotsia HL- ja SL-tasoilla. Muita kieliä voi valita itse opiskeltavaksi vain SL-tasolla. A1-kielen opetusohjelma koostuu lähes yksinomaan kirjallisuusanalyysistä.
- **Vieras kieli** – Toinen opiskeltava kieli, jonka voi valita eritasoisena. A2-taso vastaa lähes äidinkielen tasoa, ja se keskittyy lähinnä kirjallisuuteen ja kulttuuriin. B-taso on lähinnä suomalaisen lukion kielenopiskelua, ja ab initio -tasolla kieltä opiskellaan aivan alusta asti. Suurin osa suomalaisista IB-lukiolaisista opiskelee vieraana kielenä ainoastaan englantia.
- **Yksilöt ja yhteisöt** – Ihmis- ja yhteiskuntatieteet, kuten taloustiede, historia, psykologia ja filosofia.

- **Kokeelliset tieteet** – Luonnontieteet, kuten fysiikka, kemia ja biologia. Suomalaisissa IB-lukioissa on mahdollisuus valita tästä ryhmästä kolme ainetta edellisen ryhmän aineiden sijaan.
- **Matematiikka** – Matematiikkaa voi IB-lukiossa opiskella neljällä tasolla: Mathematical Studies (SL-tasolla, vastaa lähinnä tavallisen lukion lyhyttä matematiikkaa), Mathematics SL (hieman pitkää matematiikkaa ”lyhyempi”), Mathematics HL (osittain yliopistotason matematiikkaa), ja Further Mathematics (lasketaan kahdeksi aineeksi ja menee edellistä syvemmälle).
- **Taideaineet ja valinnaiset** – Tähän ryhmään kuuluvat taiteet (kuvataide, musiikki ja draama). Vaihtoehtoisesti tämän ryhmän tilalle voi valita minkä tahansa aineen mistä tahansa muusta ryhmästä. Suomessa useimmat IB-lukiot eivät opeta taideaineita.

IB-ohjelma ainakin lukiotasolla (Diploma Programme) tarjoaa suppeamman oppiainevalikoiman kuin Eurooppa-koulu tai suomalainen lukio. Vieraiden kielten opiskelu ensimmäisen vieraan kielen (Suomessa englanti) lisäksi on vähäisempää ja äidinkielen opiskelu rajoitettua, ellei se ole sijaintimaan kieli. Muita oppiaineita on esimerkiksi Suomessa mahdollista opiskella vain englanniksi.

IB-päättötutkintoon osallistumisesta opiskelija suorittaa IBO:lle tutkintomaksun, jonka suuruus määrätään vuosittain (560 euroa vuonna 2006).

4.2 Eurooppa-koulut ja EB -tutkinto

Suomessa ei järjestetä Eurooppa-kouluopetusta. Laki Eurooppa-koulujen perussäännöstä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta tuli voimaan asetuksella 798/2004 elokuussa 2004.

Eurooppa-koulujen tehtävä on osaltaan huolehtia Euroopan Unionin virastojen työntekijöiden lasten koulutuksesta, jotta virastoilla olisi edellytykset rekrytoida ammattitaitoista henkilöstöä. Kouluissa on niiden kapasiteetin rajoissa myös muita oppilaita.

Ensimmäinen Eurooppa-koulu perustettiin Luxemburgiin v. 1953. Eurooppa-koulut ovat Euroopan yhteisöjen työntekijöiden lapsille tarkoitettuja kouluja, joita on tällä hetkellä 13. Kouluja on seuraavilla paikkakunnilla: Bryssel (B), Luxemburg (L), Mol (B), Bergen (NL), Culham (GB), Alicante (E), Karlsruhe (D), Frankfurt (D) ja München (D). Brysselissä on kolme koulua ja neljäs suunnitteilla, Luxemburgissa on kaksi koulua. Kokonaisoppilasmäärä on n. 20 000.

Koulujärjestelmään kuuluu kaksivuotinen esikoulu, viisivuotinen alakoulu ja seitsenvuotinen yläkoulu ja lukio. Esikoulu aloitetaan neljävuotiaana ja alakoulu kuusivuotiaana. Päättökokeena on European Baccalaureate– eli EB-tutkinto. Oppilaat opiskelevat jakautuneina kieliosastoihin; suomenkielinen osasto on Luxemburgissa ja yhdessä Brysselin kouluista.

Kouluissa noudatetaan Eurooppa-koulujen omaa opetussuunnitelmaa, joka on käännetty eri kielille. Äidinkielen kansalliset opetussuunnitelmat on harmonisoitu Eurooppa-kouluihin sopiviksi. Kieliosastoja on tällä hetkellä neljätoista; uusien jäsenmaiden myötä kieliosastojen määrä Eurooppa-kouluissa kasvaa. Jokaiseen Eurooppa-kouluun ei kuitenkaan ole mahdollista perustaa omaa kieliosastoa kaikille kielille. Oppilaalla on oikeus saada äidinkielen opetusta, vaikka koulussa ei olisikaan ko. kieliosastoa.

Hallinto

Ylin päättävä elin on koulujen yhteinen johtokunta, johon perussopimukseen liittyneiden jäsenmaiden opetusministeriöt nimeävät edustajansa. Keskitetystä hallinnosta ja valvonnasta vastaa keskustoimisto, jonka työtä johtaa pääsihteeri, joka on johtokunnan virallinen edustaja. Johtokunnan alaisuudessa toimii kaksi alakomiteaa/lautakuntaa: tarkastuslautakunnat erikseen alakoulua sekä yläkoulua ja lukiota varten sekä hallinto- ja talouskomitea. Kukin jäsenmaan opetusministeriö nimeää edustajansa myös näihin elimiin. Tarkastuslautakunnan jäsenet ovat samalla kansallisia tarkastajia, jotka ohjaavat ja valvovat omien kieliosastojensa toimintaa kaikkien Eurooppa -koulujen pedagogisen johtamisen ja kehittämisen ohella.

Jokaisella koululla on oma johtokunta, jonka jäseniä ovat pääsihteeri, koulun johtaja sekä vanhempien, henkilöstön, komission ja eräiden muiden organisaatioiden edustajat. Koulun johtokunta käsittelee koulukohtaisia sääntöjä, valmistelee koulun budjettiesityksen ja seuraa sen toteutumista ja muutoinkin paikan päällä seuraa ja valvoo koulun toimintaa. Sekä keskushallinnon toimitelmissä että koulujen hallintoelimissä on eri henkilöstöryhmillä omat edustajansa. Rehtorien ja apulaisrehtorien, opettajien ja muun henkilöstön lisäksi kuulluksi tulevat sekä vanhemmat että oppilaat.

Oppilaskohtaiset menot olivat vuonna 2005 keskimäärin 10 650 euroa. Pienemmissä kouluissa oppilaskohtaiset menot ovat selvästi suuria korkeammat, suurimmat Molissa (16 000 euroa) ja pienimmät Bryssel III:ssa (8 700 euroa).

Vuonna 2005 menojen rahoitus jakautui seuraavasti: jäsenmaat 24 %, komissio 54 %, Euroopan patenttivirasto 7 %, kategoria II:n oppilasmaksut 5 % ja kategoria III:n 9 % ja muut tulot 2 %. Komission osuus on pienentynyt 5 % -yksikköä vuodesta 2001.

Jäsenmaiden osuudessa ovat lähetettyjen opettajien palkat. Suomen osuus jäsenmaiden rahoitusosuudesta oli 1,47 %. Se on pieni verrattuna esimerkiksi Ruotsin osuuteen, joka oli 1,94. Suomesta on oppilaita 3,3 %, opettajia 1,9 % ja suoraa rahoitusta 1,5 %. Tietysti myös komission rahoitusosuus tulee jäsenmaista, joten pelkän suoran rahoitusosuuden vertailu ei kuvaa jäsenmaiden rahoitusosuutta.

Kussakin Eurooppa -koulussa on rehtori ja kaksi apulaisrehtoria, toinen esikoulua ja alakoulua ja toinen yläkoulua ja lukiota varten. Opetushenkilöstö jakaantuu päätoimisiin ns. lähetettyihin opettajiin ja tunti- tai sivutoimisiin opettajiin. Päättäessään perustaa kieliosaston jäsenmaa sitoutuu samalla lähettämään päätoimisia opettajia tarpeen mukaan. Opettajat ovat työsuhteessa sekä lähettävään kansalliseen viranomaiseen että kyseiseen Eurooppa -kouluun. Koulun johto palkkaa tuntiopettajat ja muun sivutoimisen opetushenkilöstön. Myös koulujen hallinto- ja muu henkilöstö on pääosin paikalla palkattua.

Opettajia kouluissa on 1 837, joista 1 402 on lähetettyjä ja 435 paikalta palkattuja. Suomesta lähetettyjä opettajia on 27, mikä on 1,9 % kaikista kouluihin lähetetyistä opettajista. Oppilas/opettaja-lukumääräsuhde on keskimäärin 11,1.

Oppilaat

Eurooppa-koulujen oppilaat kuuluvat kolmeen eri kategoriaan. Kategoria I:n oppilaat ovat EU-virkamiesten tai Eurooppa-koulujen henkilökunnan lapsia ja heille koulutus on maksetonta. Perustettavan koulun oppilaista on vähintään 50 % oltava kategoria I:n oppilaita. Kategoria II:n oppilaiden vanhemmat ovat sellaisten yritysten palveluksessa, jotka ovat solmineet Eurooppa-koulujen kanssa koulutus sopimuksen; näiltä lapsilta peritään koulumaksuja, jotka vaihtelevat kouluittain ja määräytyvät todellisten kustannusten mukaan (halvin Luxemburg n. 8 500 €, kallein Bergen n. 17 000 €). Kategoria III:n oppilaaksi voidaan ottaa kuka tahansa, mikäli koulussa on tilaa eikä tarvitse muodostaa uusia opetusryhmiä.

Näiltä oppilailta peritään koulumaksuja seuraavasti: esikoulu 2 400 €, alakoulu 3 300 €, yläkoulu ja lukio 4 500 €.

Kategoria I:n oppilaiden osuus on 65 %, kategoria II:n 6 % ja III:n 29 %. Kategoria III:n oppilaiden osuus on vähentynyt 7 % -yksikköä vuodesta 2002. Syitä tähän ovat oppilaaksi oton rajoittaminen kapasiteettirajoitusten vuoksi ja oppilasmaksujen korotukset.

Suomalaisia oppilaita kouluissa on 633 (lv. 2005–06), mikä on 3,3 % jäsenmaiden oppilasmäärästä. Se on suhteellisesti suuri, kun sitä verrataan esimerkiksi ruotsalaisten (2,6 %), itävaltalaisen (1,2 %) ja tanskalaisten (4,0 %) osuuksiin.

Opetuskieli

Eurooppa-koulussa on oltava vähintään kolme kieliosastoa, joiden kunkin vähimmäisoppilasmäärän on oltava 75 oppilasta / kieliosasto alakoulussa koulun 5. toimintavuodesta lähtien ja vähintään 84 oppilasta / kieliosasto yläkoulussa ja lukiossa koulun 7. toimintavuodesta lähtien.

Esikoulussa ja alakoulussa annetaan koko opetus (ns. Eurooppa-tunteja lukuun ottamatta) kieliosaston omalla kielellä. Yläkoulussa ja lukiossa opiskellaan kieliosaston kielellä (esim. suomalaisessa osastossa suomeksi) äidinkieltä, matematiikkaa, 1–3 luokilla luonnontutkimusta (biologiaa, fysiikkaa ja kemiaa integroituina), 1–2 luokilla human science – oppiainetta (historia ja maantieto integroituina), 4–7 luokilla biologiaa, fysiikkaa ja kemiaa erillisinä oppiaineina ja 6–7 luokilla filosofiaa. Muut aineet opiskellaan sekaryhmissä ns. välinekielellä eli englanniksi, saksaksi tai ranskaksi.

Työajat ja oppitunnit

Eurooppa-koulujen lukuvuodessa on 180 työpäivää. Lukuvuosi alkaa yleensä syyskuun toisella viikolla ja päättyy heinäkuun alkupuolella. Lomaa on viikko pyhäinpäivän aikaan, kahden viikon joululoma, viikon talviloma, kahden viikon pääsiäisloma, viikko touko-kesäkuussa (helatorstain/helluntain aikaan) ja n. 8 viikon kesäloma.

Oppitunnit ovat alakoulussa 1–2 luokilla 30 minuuttia ja 3–5 luokilla 45 minuuttia. Yläkoulussa ja lukiossa oppitunnit ovat 45 minuuttia.

Oppituntien määrä yläkoulussa ja lukiossa:

Yläaste ja lukio	Eurooppa-koulut	Suomen ops (2004)
1. lk	32 vt	24 vt (6. lk)
2. lk	33–34 vt	30 vt (7. lk)
3. lk	31–35	30 vt (8. lk)
4.–7. lk	31–35 vt	

Oppiaineet ja opetussuunnitelmat

Eurooppa-koulun alakoulussa oppiaineina ovat *äidinkieli* (L1), 1. *vieras kieli* (L2), *matematiikka*, *ympäristötieto*, *kuvataide*, *musiikki*, *liikunta* ja *uskonto/elämäkatsomustieto*. Alakoulun opetussuunnitelmassa painotetaan äidinkieltä, matematiikkaa ja ensimmäistä vierasta kieltä. Opetettaviin aineisiin kuuluu myös musiikki, liikunta, ympäristö- ja luonnontieto, uskonto tai etiikka sekä ns. Eurooppa-tunnit. Suomalaiseen peruskouluun verrattuna Eurooppa-koulun opetussuunnitelma sisältää enemmän varsinkin äidinkielen opetusta, ja myös ensimmäinen vieras kieli on kaikille pakollinen jo ensimmäisestä luokasta lähtien. Myös matematiikan tuntimäärä on Suomea korkeampi. Taide- ja taitoaineita opetetaan Eurooppa-koulussa puolestaan suhteellisesti vähemmän kuin Suomessa. Käsityötä ei ole ollenkaan omana oppiaineenaan.

Eurooppa-koulun yläkoulussa ja lukiossa kaikilla luokilla pakollisina ovat *äidinkieli* (L1), 1. *vieras kieli* (L2), *matematiikka*, *luonnontiede*, *historia*, *maantieto*, *liikunta* ja *uskonto/elämäkatsomustieto*.

Lisäksi pakollisina ovat 1–2 luokilla *kuvataide* ja *musiikki*, 2–5 luokilla toinen vieras kieli (L3) ja 6–7 luokilla *filosofia*.

Oppituntien määrä yläkoulussa ja lukiossa:

	äidink.	matem.	L2	L3	hist. +maant.	fys/kem biol	kuvat.	Mus.	usk./et	liik.	atk	yht.
ES S2	5	4	4	3	3	4	2	2	2	3	1	33
FI 7. lk ^{*)}	3	3	2	2	2+1	3+1	1	1	1	2		30 ^{**)}

*) Malmin yläaste, Helsinki

**) sisältää lisäksi: kotitalous (3), käsityö (3), terveystieto (1) ja oppilaanohjaus (1)

Ensimmäinen vieras kieli (L2, englanti saksa tai ranska) alkaa alakoulun ensimmäiseltä luokalta. Oppilaiden on opiskeltava toista vierasta kieltä (L3) yläkoulun toiselta luokalta lähtien – minkä tahansa koulun virallisista kielistä voi valita. Kolmannen vieraan kielen (L4) voi valita yläkoulun neljänneltä luokalta lähtien.

Suomen peruskouluun verrattuna erot Eurooppa-koulun yläkoulun opetussuunnitelmassa ovat samansuuntaisia kuin alakoulussa: varsinkin äidinkielen ja vieraiden kielten tuntimäärät ovat korkeampia kuin Suomen peruskoulussa, ja taide- ja taitoaineiden tuntimäärä taas suhteellisesti alhaisempi. Käsityötä ja kotitaloutta ei Eurooppa-koulun yläkoulussa opeteta lainkaan.

Ylioppilastutkinto

Eurooppa-koulujen EB-tutkinto koostuu kirjallisista ja suullisista kokeista. Kirjallisia kokeita on viisi, joista pakollisina *äidinkieli*, 1. *vieras kieli* ja *matematiikka*. Valinnaiset kokeet voi valita seuraavista aineista: 2. ja 3. *vieras kieli*, *biologia*, *filosofia*, *fysiikka*, *historia*, *kemia*, *kuvataide*, *maantieto*, *musiikki* ja *taloustieto*. Suullisia kokeita on neljä, joista *äidinkieli* ja 1. *vieras kieli* ovat pakollisia. Kaksi valinnaista suullista koetta valitaan tiettyjen säännösten mukaisesti opiskelijan suorittamien oppikurssien perusteella.

Tulevaisuuden linjauksia

Ehdotetuissa Eurooppa-koulujärjestelmän kehittämislinjauksissa uusia Eurooppa-kouluja ei enää perusteta Brysselin ja Luxemburgin ulkopuolelle. EU-virastojen sijaintipaikkakunnille pyritään luomaan niin sanottuja kumppanuuskouluja. (Asiaa on käsitelty Eurooppa-koulun tulevaisuuden kehitystä pohtineessa seminaarissa toukokuussa 2006.)

Suomi on ratifioinut Eurooppa-koulusopimuksen ja on mukana koulujärjestelmän hallintoelimissä. Suomi toimii jatkossakin aktiivisesti EB (European Baccalaureate) -tutkinnon kehittämiseksi ja avaamiseksi myös muille kuin Eurooppa-kouluille, esimerkiksi Eurooppa-kumppanuuskouluille. Tavoitteena on eurooppalaista kouluopetusta järjestävien koulujen hallintomallien keventäminen ja opetuksen laadunvarmistus.

Eurooppa-koulujen lisäksi tällä hetkellä on toiminnassa kolme koulua, jotka eivät vielä täytä perustamiskriteereitä, mutta joissa annetaan Eurooppa-koulutyypistä opetusta (Parma, Dunshaughlin, Heraklion). Nämä koulut ovat hakeneet ns. kumppanuuskoulun status-ta (associate school). Prosessi on toistaiseksi vielä kesken.

Vaihtoehtoisia Eurooppa-koulumalleja

Parma, Italia Scuola per l'Europa

Parmassa sijaitsee Euroopan elintarvikevirasto (EFSA), jossa henkilökuntaa on 194 (2005).

Koulun toiminta alkoi lukuvuonna 2004–05. Oppilaita on 243 oppilasta, joista kolmasosa (71) kategorია I:n ja II:n oppilaita. Koulussa on kolme kieliosastoa: EN (73), FR (62) ja IT (108). Esikoulussa on 101 oppilasta, alakoulussa 94 ja yläkoulussa 48 (luokat S1–S3).

Esikoulussa on 8 äidinkielen opettajaa (EN, FR, IT), alakoulussa 12 ja yläkoulussa yksi, lisäksi eri kielten tuntiopettajia. Yläkoulussa on lisäksi eri kieliosastojen aineenopettajia.

Koulu perustettiin olemassa olevan Maria Luigia -koulun yhteyteen, mutta se toimii tällä hetkellä jo omissa tiloissa. Koulu on osa kansallista koulutusjärjestelmää.

Italian valtio rahoittaa koulua toistaiseksi, mutta ilmeisesti odotetaan Eurooppa-koulujen osallistuvan ainakin kategorია I:n oppilaiden kustannuksiin.

Dunshaughlin, Irlanti The Centre for European Schooling

Dunshaughlinissa toimii EU Food and Veterinary Office (FVO), jossa henkilökuntaa on 150 (2002).

Koulun toiminta alkoi lukuvuonna 2002–03. Koulussa on 28 oppilasta, alakoulussa 21 ja yläkoulussa 7 oppilasta. Kaikki oppilaat kuuluvat kategoriaan I. Toistaiseksi koulussa ei ole eri kieliosastoja; 10 eri äidinkieltä. Koulussa toimii seitsemän natiivia kieltenopettajaa.

Oppilaat on integroitu paikalliseen kouluun siten, että osa tunneista (esim. äidinkielen ja muiden kielten opetus sekä Eurooppa-tunnit) pidetään ns. Eurooppa-keskuksessa. Yläkouluun siirtyville oppilaille laaditaan henkilökohtainen opinto-suunnitelma, jossa osa oppiaineista opiskellaan Irlannin ja osa Eurooppa-koulujen opetussuunnitelman mukaan. EB ei ole ainakaan tällä hetkellä mahdollinen, oppilaat suorittavat irlantilaisen päättötutkinnon. Koulun johtokunta koostuu paikallisen opetusviranomaisen edustajasta, molempien koulujen rehtoreista ja koordinaattorista.

Tähän saakka kaikki rahoitus on tullut Irlannin opetusministeriöltä. Irlanti kuitenkin edellyttää, että jatkossa rahoitus olisi saatava Komissiolta, joko suoraan tai FVO:n kautta. Koulun mukaan Komissio on vihjannut, että tämä olisi tulevaisuudessa mahdollista.

Heraklion, Kreikka School for European Education

Heraklionissa toimii European Network and Information Security Agency (ENISA), jossa henkilökuntaa on 40 (2005).

Koulun toiminta alkoi lukuvuonna 2005–06 ja siellä on 95 oppilasta, joista esikoulussa on 36 oppilasta, alakoulussa 59 (luokat P1–P3). Oppilaista kaksi on kategoria I:n oppilaita. Koulussa on kaksi kieliosastoa: EN (11) ja GR (84).

Tällä hetkellä koulussa on 12 opettajaa. Kreikkalaiset opettajat ovat Kreikan valtion kouluista, englantilaisen osaston opettajilla on määräaikainen sopimus koulun kanssa. Koulu on valtion koulu ja toimii itsenäisenä yksikkönä, johdossa rehtori ja apulaisrehtori. Kreikan valtio rahoittaa koulun toiminnan.

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 952-485-168-7

ISBN 952-485-169-5 (PDF)

ISSN 1458-8102

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi